

۸۸۲۷.

بیام پروردگار خجستان

بگاہ اجمالی بدن حقوق شهروندی

مؤلف و گردآورنده : سیروس صابری

سرشناسه	:	صابری، سیاوش، ۱۳۷۰ -
عنوان قراردادی	:	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	:	نگاه اجمالی به حقوق شهروندی / گردآورنده سیاوش صابری.
مشخصات نشر	:	تهران: نسل روشن، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۱۱۰ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۵۲-۰۱-۱ / ۱۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	حقوق مدنی -- ایران
موضوع	:	Civil rights -- Iran
رده بندی کنگره	:	۳۹۵.۸۱۷ص / KMH۵۰۰
رده بندی دیویی	:	۳۴۴/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۶۳۲۰۸

نگاه اجمالی به حقوق شهروندی

نام کتاب:	انتشارات نسل روشن
ناشر:	شعله درویش قانع
مدیر تولید و ناظر چاپ:	سیاوش صابری
مؤلف و گردآورنده:	مژگان صداقتکار
ویراستار:	علیرضا زمانی
صفحه‌آرا:	حسن قوشچی
طراح جلد:	آرمانسا
چاپخانه - صحافی:	اول - ۱۳۹۶
نوبت چاپ:	۱۰۰۰ نسخه
شمارگان:	۱۲۰,۰۰۰ ریال
قیمت:	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۵۲-۰۱-۱
شابک:	

WWW.NASLEROSHAN.IR

تهران - میدان انقلاب، مابین ۱۲ فروردین و منبری جاوید، خیابان شهید نظری
 پلاک ۱۳۰ - طبقه پنجم غربی. تلفن: ۶۶۹۵۰۵۳۲ - ۶۶۹۵۰۶۳۷؛ تلفکس: ۶۶۹۷۱۲۲۵

به نام خدا

انسان مثال گیاهی است که خشک شده و از بین می‌رود و تمام زیبایی‌های انسان نیز همچون گلی است که پژمرده می‌شود.

آری؛ گیاه خشک و پژمرده می‌شود و انسان نیز مانند گیاه از بین می‌رود اما تنها کلام، افکار و آثار او باقی می‌ماند.

انتشارات نسل روشن در تلاش است تا با ایجاد یک بستر مناسب در حمایت از مولفان و همچنین ماندگاری ایده‌ها، آثار و افکار آنها و با انتشار کتابی ارزشمند که از سطح علمی مطلوبی برخوردار باشد به وظیفه‌ی انسانی و اجتماعی خویش عمل کند تا بتواند اثری سازنده را به عنوان میراثی ناچیز برای نسل روشن باقی گذارد.

زندگی بهتر در اجتماع مستلزم دانستن حقوق فردی و اجتماعی خود می باشد که این موضوع برای دانشجویان حقوق و حقوقدانان از اهمیت بسزایی برخوردار است. با توجه به اهمیت بسیار زیاد این موضوع و با در نظر گرفتن تألیفات بسیار محدود در رابطه با حقوق فردی و اجتماعی، سعی کردیم در این تألیف، مجموعه ای فراهم کنیم که برای یکایک افراد اعم از دانشجویان حقوق، علاقمندان به حقوق، حقوقدانان، وکلاء، قضات، اساتید و حتی عموم مردم و هموطنان گرامی به صورت کاربردی مورد استفاده قرار بگیرد. موضوعاتی که در این کتاب، مورد نقد و بررسی قرار دادیم شامل حقوق خصوصی و معنوی افراد، وظایف و اختیارات رهبر (مدنیه العالم)، نحوه برخورد پلیس و ضابطین در برخورد با شهروندان، جبران خسارت مالی و معنوی در صورت استیفاء قاضی، قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی و ... و در آخر نیز تعدادی از آراء قضایی مرتبط با حقوق افراد را آورده ایم که برخی از آنها بسیار زیبا و دقیق صادر شده که جای تقدیر و تشکر از قاضی صادر کننده دارد و ... از آنها نیز دارای ایرادات قانونی و عدم توجه قاضی در صدور این آراء بوده که ایرادات و مستندات آن، مورد نقد و تحلیل دقیق قرار داده ایم. در ادامه ی آن نیز فرم های حقوقی و کیفری برای طرح و ادامه ی دعوی و احقاق حقوق به جهت آشنایی با شکل آن ها برای خوانندگان گرامی آورده ایم. شایان ذکر است تربت یازدهم معروف به دولت تدبیر و امید که پرچم دار آن جناب آقای دکتر حسن روحانی می باشد در دوره ی ریاست خود حقوق شهروندی را مورد توجه قرار داده و طی آن، بخشنامه ای با عنوان حقوق شهروندی طرح و در اختیار عموم مردم و ارگان ها قرار داده است که این توجه و پیگیری در نوع خود قابل تحسین و تقدیر می باشد.

امید آن است دوستان، حقوقدانان، صاحب نظران و علاقمندان عرصه ی حقوق، نقطه نظرات، انتقادات و پیشنهادات سازنده ی خود را از طریق پل ارتباطی 7151@gmail.com یا siavash.saberi@gmail.com با مؤلف این اثر در میان بگذارند تا بتوانند سهمی در برآورده شدن تألیفاتی جدید و مؤثر در این زمینه داشته باشند.

۹	■ مقدمه
۱۰	■ جایگاه رهبر در نظام جمهوری اسلامی ایران
۱۱	■ حقوق شهروندی در قانون اساسی
۱۴	■ پلیس و حقوق شهروندی
۱۹	■ حقوق شاکی (در مرحله ی تحقیقات مقدماتی)
۲۰	■ حقوق متهم
۲۲	■ جرایم مشهود و غیرمشهود
۲۴	■ قانون اضرار آزادی های مشروع و حفظ حقوق شهروندی
۲۷	■ حریم خصوصی
۳۰	■ مستندات قانونی دفاع از حریم خصوصی (در مقررات داخلی)
۳۹	■ حریم خصوصی از منظر قانون مدنی (در باب املاک)
۴۲	■ چگونگی جبران خسارت در استیلا قضایی
۴۷	■ بررسی قانونی اصطلاحات رایج علمی
۵۱	■ تکالیف پلیس راهنمایی و رانندگی در رابطه با حقوق شهروندی
۵۳	■ قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی
۶۲	■ آیین نامه اجرایی قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی
۶۵	■ قانون بکارگیری سلاح
۶۹	■ دانستنی های ضروری قانون بکارگیری سلاح
۷۴	■ حقوق اتباع بیگانه مقیم ایران
۷۸	■ منشور حقوق شهروندی شهر تهران
۸۰	■ منشور ملی حقوق دانش آموز
۸۵	■ منشور حقوق بیمار
۸۹	■ حقوق معلولین
۹۵	■ آراء قضایی
۱۰۱	■ تحلیل آراء
۱۰۴	■ فرم ها

مقدمه

حقوق فردی دارای سابقه و پس زمینه تاریخی است. اگر بخواهیم حقوق فردی را بشناسیم باید به فطرت و طبیعت انسان ها توجه کنیم. حتی در دوره های تاریخی عقیده بر این بوده که یک سلسله حقوقی وجود دارد که سر رشته آن وابسته به فطرت و طبیعت انسان بوده است. و این حقوق، بهتر و والاتر از کلیه قواعد و مقرراتی است که بر حسب نیاز زمان و مکان وضع می شود. اکنون حقوق فردی یک سلسله حقوق شناخته شده و رسمی است که قابل شمارش و احصا می باشد. حقوقی که در مسیر تاریخی خود با اعلامیه های حقوقی بطور رسمی شناسایی گردیده است که از این اعلامیه ها می توان به منشور حقوق بشر کوروش کبیر، منشور حقوق بشر فرانکفورت، اعلامیه جهانی حقوق بشر، اعلامیه حقوق بشر و اعلامیه حقوق بشر میانه و غیره اشاره داشت. این منشور حاوی حقوق فردی هر شخص بود که اعلام می داشت هر یک از این حقوق را هر یک از اقوام و نژادها و هر یک از ملت ها باید رعایت کند. آزاد است.

حقوق فردی و آزادی های عمومی نیز از زمینه حقوق اساسی هر ملت است و هر ملت و جامعه ای باید طبق فطرت و طبیعت انسانی قوانینی را در جهت بهره مناسبت و کافی از این حقوق و آزادی ها تدوین نماید. رعایت حقوق افراد و جلوگیری از تجاوز آن در بحث دولت، بلکه در بحث تک تک افراد نیز می گنجد. این تنها دولت نیست که باید از تجاوز به حریم آزادی و حقوق فردی جلوگیری کند، چنانچه افراد نیز موظفند حقوق فردی و امتیازهای عمومی یکدیگر را محترم بشمارند و آن را رعایت کنند. پی بردن به فقهی کلام قانون، نگرش انسانی به انسان دیگر و در آخر کوشش رسیدن به احترام خدای تعالی می تواند از جمله اعمالی باشد که هر فرد برای رعایت حقوق فردی باید انجام دهد.

پس وظیفه ی هر دولت، خواه پادشاهی باشد خواه ریاست جمهوری، حفظ امنیت و اساس افراد جامعه و جلوگیری از تجاوزهای داخلی و خارجی و احترام گذاشتن به حقوق شهروندی است. بر اساس همین حقوق فردی و آزادی های عمومی است که بحث دموکراسی پیش می آید. اگر در جامعه ای از دموکراسی سالم و درست سخن می گویند، ناخواسته به درست و سالم بودن رعایت حقوق فردی پی می بریم. چرا که اگر حقوق فردی و آزادی های عمومی در جامعه ای رعایت شود و آن جامعه را جامعه ای با دموکراسی بدانند، این تنها می تواند یک ادعای پوشالی باشد. سعی ما بر این است با گردآوری این مطالب که شامل مهمترین و کاربردی ترین مواد قانون، اصول قانون اساسی و ... با موضوعات حقوق فردی و اجتماعی می باشد، مجموعه ای کاربردی و مفید را در اختیار شما خواننده ی گرامی اعم از عموم شهروندان و حقوقی های عزیز به جهت آشنایی بیشتر شما با حقوق خود قرار دهیم.

■ جایگاه رهبر در نظام جمهوری اسلامی ایران

در جمهوری اسلامی ایران ریاست کشور با ولی فقیه است و مقام رهبری به لحاظ امامت و هدایت نظام دارای وظایف و اختیاراتی است که او را برتر و بالاتر از قوای سه گانه می کند. طبق اصل یکصد و دهم قانون اساسی، رهبر مسئول تنظیم روابط بین قوای سه گانه و حل اختلاف بین آنهاست. بنابراین رهبری در ارتباط با قوای سه گانه، در عرض آن ها به حساب نمی آید، بلکه این قوا زیرمجموعه رهبری بوده و مشروعیت خود را از او کسب می کنند. رهبری به عنوان رئیس دولت کشور، اختیارات و وظایفی هم به منظور اعمال مستقیم قدرت دارد که اصل یکصد و دهم، حداقل به یازده مورد از مصادیق این اختیارات اشاره نموده است. اینجا که قانون اساسی، ولایت مطلقه فقیه را پذیرفته و در چهارچوب مقررات اسلامی برای او قائل به اختیارات مطلق شده است، نمی توان پذیرفت که اختیارات رهبری منحصر به مواردی است که در این اصل ذکر شده است، بلکه آنچه در این اصل آمده نمونه هایی از اختیارات ولی فقیه بوده و مسلماً بیان این موارد از باب حصر نیست. ما نیز در جایگاه یک ایرانی و شهروندان اجتماعی باید با حدود وظایف، اختیارات و جایگاه ولی امر در نظام جمهوری اسلامی ایران به جهت پیروی از خط رهبری و ولایت فقیه برای رسیدن به آرمان های مقدس نظام، این امور آشنا باشیم.

وظایف و اختیارات رهبری به ترتیب اصل یکصد و دهم قانون اساسی به شرح ذیل است:

وظایف و اختیارات رهبری به ترتیب اصل یکصد و دهم قانون اساسی به شرح ذیل است:

- ۱- تعیین سیاست های کلی نظام
- ۲- نظارت بر حسن اجرای سیاست های کلی نظام
- ۳- فرمان همه پرسى
- ۴- فرماندهی کل نیروی های مسلح
- ۵- اعلان جنگ و صلح و بسیج نیروها
- ۶- عزل و نصب و قبول استعفای برخی از مسئولین مهم:
- فقهای شورای نگهبان
- رئیس قوه قضائیه

- نصب و عزل و قبول استعفای رئیس سازمان صدا و سیما
- رئیس ستاد مشترک
- فرمانده کل سپاه پاسداران
- فرماندهان عالی نیروهای نظامی و انتظامی
- ۷- حل اختلاف و تنظیم روابط قوای سه گانه
- ۸- حل معضلات نظام که از طریق عادی حل نیست، از طریق مجمع تشخیص مصلحت نظام
- ۹- امضای حکم است جمهوری
- ۱۰- عزل رئیس جمهور
- ۱۱- عفو یا تخفیف مجازات محکومین
- ۱۲- تصمیم تجدید نظر در قانون اساسی

■ حقوق شهروندی در قانون اساسی

طی سال‌های گذشته در ایران، شهروندی تنها در مناسبت‌های مناسبتی مطرح می‌گردید و شهروندی رابطه متقابل یک شهرنشین با شهر، مدیران شهری و بهره‌داری دیده می‌شد و حقوق شهروندی را در گرو تصویب نقشه جامع شهر می‌دیدند؛ اما استفاده از واژه شهروندی در شهروندی یا حقوق شهروندی در سال‌های اخیر در میان حقوقدانان و مجامع قانونی و حقوقی دید جامع‌تری یافت. در سال ۱۳۸۳ قانونی با عنوان «احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی» به تصویب مجلس رسید و به نام «بخشنامه حقوق شهروندی» در قوه قضائیه، دستور کار واحدها گردید. از اصول مهم این قانون درباره نحوه بازداشت، بازجویی، منع شکنجه و رفتار با متهمان توسط ضابطین و مجریان قضایی بود. قانون اساسی جمهوری اسلامی در سال ۱۳۶۸ بازنگری شد و تغییراتی در برخی اصول بوجود آمد و در حال حاضر مشتمل بر چهارده فصل و یکصد و هفتاد و هفت اصل می‌باشد. قانون اساسی جمهوری اسلامی با تکیه بر جهان بینی و ایدئولوژی الهی و با شناخت ابعاد وجودی انسان، حقوقی را برای افراد برشمرده است که توجه به آن‌ها می‌تواند شناخت و بصیرت انسان را برای ایجاد ارتباط درست و منطقی با دولت و همچنین در ارتباط با افراد دیگر اجتماع افزایش دهد و موجب سلامت و اعتدال جامعه گردد که در اینجا به برخی از آن‌ها می‌پردازیم.